

Pedagogični pogovori.

(Spisuje Jos. Ciperle.)

(2. del.)

10.

Gräfe pravi: „Le po omiki postane človek svoboden“. Tako pravijo pa tudi drugi pedagogi. Tudi Rousseau, ki hoče svojega gojenca na prav natorni način odgojiti, vendar ne more kaj, da bi ga malo ne omikal, ako ravno je tudi njegov ideal človek, ki živi prost v divjini brez hlač, brez suknje in brez žepne rute. To je človeku posebno v sedanjih okoliščinah jako potrebno, da zna brati, pisati, da nosi hlače, in da ima žepno ruto. Kaj bi se zgodilo s takim, ki bi hodil brez hlač po omikani Evropi!

Sedanja javna otroška odgoja, t. j. šolska daje otroku v marsičem mnogo prostosti. Šola naj bi bila njegov paradiž, v nji naj bi se v njegovo glavo vlivale perve kali učenosti in omike. Njegovo bivanje v šoli naj bi se mu storilo, kolikor mogoče prijetno. On naj bi le odpiral usta, in že bi mu ferčale pečene kokoši v nja. Na mladino in na šole gleda zdaj vse. Zraven tega pa še pride, da nekteri pisatelji toliko govore o ljudski omiki, in žalibog, toliko nepotrebega. Omika je v zadnjih letih napredovala toliko, da zna nekaj več ljudi pisati in brati, ali množe se pa tudi suroveži in hudodelci. To nam kaže statistika zadnjih štirih let, t. j. leta 1874., 1875., 1876. in 1877., v katerih je bilo v Avstriji 423 hudodelcev k smerti obsojenih. 423 ljudi, to je pač ogromna množica. Osem teh hudodelcev je bilo v resnici usmertenih, drugi so bili pa pomiloščeni. Ali to število kaže, koliko omike je med ljudstvom.

Naj se mi ugovarja, da je ljudska omika še mlada, da se je še le v zadnjih letih jelo gledati na izobraževanje nižjega ljudstva i. t. d. Dobro, to je res. Ali zato pa ni treba tako preslavljati one idealne ljudske omike. Vspehi jo morajo hvaliti, in dokler ne bo mogoče pokazati dobrih vspehov te omike, do tedaj je vsa slava ljudske omike ničevna. Nasprotno je res, da so ravno mladi ljudje in med temi jih mnogo, ki so še v otročjih letih polni hudobij in zlobe. Jaz ne dolžim šole, da nič ne stori zoper to. Oj, šola stori, kar le more in smé. To je pa ravno velika napaka, da mora storiti le toliko, kar smé. Ko bi bila šola svobodnejša, bi bili vspehi njeni vsi drugi. Ali njen vspeh ji je odmejil oni novi humanizem. Šola naj bo otrokov paradiž, ali učiteljev pekel. Na eni strani preobširna svoboda, na drugi pa strašna ostrost. Če otroka pokvari kdo drugi, ali če se ne napije takoj omike iz korca; kdo je kriv? Učitelj, kdo pa drugi. — Učitelju je natanko odmerjeno, koliko mora tega ali onega predmeta vzeti, celó število mu je povedano, koliko otrok mora spustiti v viši razred. Zraven tega pa pridejo na-

sprotniki šole. Med temi so v prvi versti stariši, ki morajo pošiljati otroke v šolo; drugič pa oni „afterpedagogi“, ki menijo, da so pedagoško modrost pili iz čebra. Šola mora vstreči tedaj prvič postavi, drugič pa starišem in „afterpedagogom“. Ti poslednji so najhujši, njih se je treba ogibati s senenim vozom. Oni sami ne vedó, kaj hočejo, ali hočejo vendar nekaj, t. j. hočejo vzeti učitelju vse spoštovanje.

Učitelj bi ne smel tako omejen biti v šoli, in stariši bi ga morali podpirati. Jaz vem iz lastne skušnje, da so otroci taci starišev, ki se brigajo za šolo, in ki jo podpirajo po svoji moči, da so taki otroci ubogljivi in pridni in nikdar ne surovi. Tem se tudi lahko prorokuje, da ne bodo enkrat med onimi 423, ki so bili v zadnjih štirih letih obsojeni na smert.

Kdo je svoboden na zemlji? — Nihče. — In ker ni nihče, čemu so po pedagogikah ona poglavja, kako naj se odgojuje človek za svobodo? — Ljudje so že taki, da imajo tacega najraje, ki na vse njihove misli in besede kar prikima. Čemú je treba sedaj človeku svobodnemu biti v mislih, ako vidi, da se bolje godi onim, ki niso svobodni. Zdaj se je treba le podvreči človeku, ter pustiti misliti in govoriti drugim. Zato pa je tudi taci, ki prikimajo na vse, kar reko drugi, sedaj neizmerno veliko. To so tako imenovani „kimalci“. Oni so ljudje, ki nimajo nobene lastne misli, in če jo imajo, pa mislijo, da ni dobra, in drugič jim je pa tudi za kruh, kateri bi po tej „lastni misli znali izgubiti“. To naj bi se pisalo po pedagoških knjigah, kako naj se odgojajo „kimalci“. Odgojiti se mora človek tako, da se mu bi enkrat dobro godilo, in komu se pač bolje godi, kot ravno tacim „kimalcem“?

Dolžnost starišev je, odgojevati svoje otroke. Kako pa odgojajo jih ti? S sladkorjem in medom, ali pa s pelinom in kisom. To ste edini metodi domače odgoje. Oni jih ali preveč ljubijo, ali preveč sovražijo. Ako jih ljubijo preveč, jim dadó tudi vse, kar le hočejo otroci, imajo poterpjenje z njihovimi napakami in še goje te napake. Dveletni otrok, ki v šali vdari svojo mater, jo bode enkrat tepel v resnici. Se pa li ne pusti vdariti vsaka mati od svojega dveletnega otroka? Seveda, to je še ne boli. Ali ko postane otrok star tri leta, jo vdari že lahko malo bolj, in ko je štiri leta star, pa še huje, in tako vedno huje, da jo vdari enkrat prav hudo. In matere se smejajo, ako jih vdari v šali dveletni otrok, ter mu še nastavljajo lice, da jih vdari še enkrat. Jokale naj bi se raje pri vdarcu svojega dveletnega otroka, ter ga vdarile nazaj. Ne le mater bo tolkel tak otrok, ampak tolkel bo tudi druge, ki se niso nikdar pregrešili nad njim. Ja poglejmo tacega otroka! Kako mu dé dobro, ako je prav terdo vdaril svojo mater! Kako dopadljivo se smehlja. Ali ne tiči v njem cela roparska zver, ki le čaka, da bode odvergla enkrat otroške hlačiče ali kikeljco in bo jela prostovoljno tepsti druge.

Zdaj je edina mati njegov plen, ali kmalu pridejo drugi. Mačka se prištevava roparskim živalim. Stara mačka lovi miši in podgane. Mlade pa, ki še ne morejo tega, pa love klopčič iz cunj, ter se vadijo, da bodo enkrat lovile tudi miši in podgane.

Da se otroci malo zabavajo, jih vodijo sem ter tje stariši tudi v gostilnice. Tam pijo ž njimi ono zlato kapljico, ki je za starost mleko, ali za mladost strup. Oni menijo skazati otroku s tem kako dobroto, ako mu dajo piti vina. Ali ne čutijo, kako ostrupé s tem njegovo telo. Pa ne samo to. Tudi njegovo dušo ostrupé. Ko imajo stariši malo vinskega duha v čepinji, se jim odprè serce, jezik jim teče urno, in kaj se vsega ne pomenijo pri polnem litru z znanci! Otroci jih pa poslušajo pazljivo in slišijo marsikaj, ter se tudi naučé marsikaj. In ko so sami, se pogovarjajo tudi o tem, kaj so slišali, — in hočejo tudi poskusiti to, kar so slišali. Saj oče dela tudi kaj tacega, si mislijo, zakaj bi tudi mi ne? — In če tudi zvedó kaj tacega stariši o njih, kaj storé? Nič, ampak pravijo: I, saj tudi mi nismo bili nič bolji, ko smo bili mladi! — Ravno zato, ker vi niste bili dobri v mladosti, ravno zato glejte, da popravite svoje pregreške na otrocih. Ali bi ne bila zdrava palica za take stariše? —

Stariši, ki ljubijo preveč otroke, jim tudi ne odrekó nobene želje in prošnje. Svobodno puste otroku zapovedovati, in stariši le ubogajo. Taki otroci so seveda verli svobodnjaki: njegove misli so čisto svobodne, svobodne tudi besede in povelja, in prosto njihovo ravnanje. Tak otrok sme pobiti v jezi najlepšo posodo, in stariši ga tolažijo tako lepo: „Glej Anže, tega pa ne smeš storiti“, in če otrok še enkrat vdari po kaki posodi, mu reko: „Oj, ti si pa hud! Glej, glej, kako močan si!“ — Oj neumnost! Človek, ki je vse življenje slaboten, celo življenje navezan na druge, ta človek naj bi bil močan v mladosti?

In kaj bo iz tacega otroka? Ko bi divji Indijanci odgojali tako svoje otroke, bi imelo že to nekaj pomena. Indijanu je lastnina cela natora. Če na nji kaj pokonča ali uniči, no to že ni kaj posebno hudega. Saj tudi civiliziran človek pokonča iz dobrega namena marsikaj na nji. Ali celo divji Indijani mu ne pusté tega. Pri njih je otrok, otrok, ki mora še le postati mož, da bo smel storiti kaj tacega, kar stori mož. Pri nas je pa ravno narobe: otroci smejo, stareji pa ne.

Drug način odgojevanja je pri nas: s pelinom in kisom. To je pa ono odgoja, pri kateri gospodarji le palica. To orodje je seveda prav dobro, ali samo brez meda in sladkorja ni za nič. Kakor ne sme odgojitelj pustiti gospodariti otroku, tako ne sme tudi on samo gospodariti nad njim. Tepsti je že prav, ali samo tepsti, ni zdravo. Otroci, ktere je odgojila samo palica, so veliki ubožčeki, pravi bojazljivci, telesni in dušni sluznji, ki imajo vso robo v sebi, da postanejo enkrat tako imeno-

vani „kimalci“ in hinavci. „Kimalec“ je smešen, ali hinavec je ostuden. Hinavec je zvanaj jagnje, znotraj pa volk. Hinavec se plazi po kolenih pred človekom, ali ko mu pride za herbet, ga razterga. Imamo jih mnogo, mnogo hinavcev v našem svobodnem času, v katerem se sme (?) vsakdo pokazati, kakšen je. — Oj, sme se, ali ta „sme“ je tacega pomena, kakor „ne sme se“. Kaj pravi tirolski državni poslanec Greuter? — „Pfui!“ — Fej te bodi!

Kaj je storiti? Treba je pri odgoji mešati med in sladkor s pelinom in kisom, t. j. treba je združevati ljubezen z ostrostjo. Da se zamore to zgoditi, zato je skerbela že narava, ki je dala otroku očeta in mater. Oče naj skerbi, da materina ljubezen ne pomehča in ne razvadi otroka, mati naj pa gleda na to, da otrok ne občuti preživo očetove ostrosti. Kakor različna sta si v spolu oče in mati, tako različna sta si v ravnanji. Ali pri vsem tem nista namenjena delovati vsak za se, ampak v zvezi med seboj skerbeti za razvoj svojega otroka. Očetu se ni treba pobabiti, materi pa ne podeščiti. Kjer ostane oče oče in mati mati, tam ima odgoja lep vspeh. Otrok tako odgojevan je človek, usmiljen, pravičen, resnicoljuben, ali tudi oster, kjer je treba. Lep izgled je kaj lepega in častitega, žalibog, da imamo tudi slabe izgleda. Žalibog pa tudi, da imajo slabi izgledi večji vpliv, kot dobri.

Tako smo pregledali seveda le v nekterih slučajih domačo odgojo, in sicer pri ljudeh, ki niso ravno prebogati, pa tudi ne preubogi. Odgojo siromašnih otrok sem opisal že lani v drugem pogovoru, in odgojo bogatinov v tretjem. Zato mi ostaja sedaj še šolska in državna odgoja, o kateri hočem spregovoriti malo v naslednjih pogovorih. (Dalej prih.)

Pož en č an.

Kakor o imenih „Ljubljana — Laibach“, tako je l. 1854 v zgodovinskih pismih razodeval svoje misli „O imenu Krajna, po latinski Carnia“ št. 35. 36; „O imenu Koroško in Gorotan“ št. 37, ter v zvezi s temi pismi priobčil št. 38: „Odlomek krajnsko-slovenske povestnice“. — L. 1857 je nadaljeval svoje zgodovinske preiskave in št. 50 — 52 popisal: „Preseljevanje sarmatskih Limigantov“. K temu članku spiše nekatere opazke Davorin Terstenjak št. 58 — 61, ali št. 65 — 67 dá mu Poženčan koj odgovor, in gledé na nekatere Terstenjakove in Hicingerjeve razprave pové št. 79 tudi on svoje dotično mnenje v sestavku: „Krajna, Krajnsko, Krajnjsko; nikdar pa ne Kransko ali pa celo Kranja“. Spoznal pa je že l. 1854 na pr.: „Ta moj sestavek bravši si utegne kdo misliti, da semtertje nekoliko drugače govorim, kot sem pred nekaj časom